

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента Зосименко Оксани Вікторівни
на дисертацію Гусак Валентини Миколаївни

**«Розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах
післядипломної освіти»,**

представленої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти

Закцентуємо, що вирішальну роль у розбудові національної системи освіти відіграє вчитель. Саме через діяльність педагога реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального і духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки і техніки, збереження і примноження культурної спадщини.

Сучасна Концепція нової української школи декларує нові вимоги до ролі та образу вітчизняного педагога, що має стати в авангарді змін, інноватором, який покликаний виховати людину здатну жити у XXI столітті, що у свою чергу стане запорукою згуртованості, економічного розвитку й конкурентоспроможності держави. Головним здобутком освітньої реформи має стати академічна свобода та широка траєкторія педагогічного руху для вчителя, що творчо та постійно працює над собою. Учитель зможе власноруч готувати авторські навчальні програми, самостійно обирати методичне забезпечення, впроваджувати сучасні стратегії та засоби навчання; активно виражати та втілювати у практику власну фахову думку та педагогічний досвід. Зважаючи на викладене вище, суттєвих змін повинен зазнати процес розвитку професійної компетентності педагога, його зміст, складові та технології модернізації. У цьому контексті проблеми розвитку професійної компетентності педагога-організатора та його педагогічної майстерності стають дедалі більш значущими у теорії і практиці підготовки спеціалістів, а також у системі післядипломної освіти.

Зазначимо, що нагальність вирішення поставлених у дисертаційному дослідженні завдань підкреслюється виявленими авторкою суперечностями, а саме: по-перше, суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників у галузі виховання (педагог-організатор) та відсутністю фахової підготовки в закладах вищої освіти; по-друге, потенціальними можливостями післядипломної освіти та недостатністю теоретично й методично обґрунтованих моделей розвитку професійної компетентності педагога-організатора; по-третє, об'єктивною потребою педагога-організатора в неперервному розвитку професійної компетентності та низьким потенціалом науково-методичного супроводу в міжкурсовий період у зв'язку з реорганізацією методичних служб; по-четверте, нагальною потребою в забезпеченні умов для випереджального розвитку професійної компетентності

педагога-організатора та утвердженими стереотипами підвищення кваліфікації з переважанням традиційних форм і методів.

З огляду на наведені міркування актуальність теми рецензованої роботи не викликає сумніву.

Доцільність вибору теми роботи та її актуальність підтверджує й той факт, що вона виконана як складова науково-дослідної теми кафедри педагогіки ЖДУ імені Івана Франка "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції" (державний реєстраційний номер 0110U002110), науково-дослідної теми "Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону" Комунального закладу "Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти" Житомирської обласної ради.

Тема дисертації затверджена вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 24. 10. 2014 р.) й узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 29. 12. 2014 р.).

На основі критичного аналізу різних підходів до організації процесу підвищення кваліфікації педагогів-організаторів дисертантка окреслила коло питань, які поки що не знайшли наукового розв'язання, що дало їй можливість на достатньому науковому рівні обґрунтувати вибір теми, визначити мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження.

Валентина Миколаївна у загальному об'єкті дослідження – професійна підготовка педагога-організатора в післядипломній освіті, виокремлює актуальний предмет дослідження – модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, – який реалізується у доцільно сформульованій меті дослідження, а саме теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти.

Слід відзначити аргументованість використання значного діапазону методів відповідно до поставлених завдань дослідження, а саме: *теоретичних* – аналіз, синтез, систематизація, узагальнення, аналогії в процесі вивчення наукових джерел з філософії, педагогіки, психології, нормативно-правової бази з питань післядипломної освіти для визначення базових понять, обґрунтування його методологічних засад; *емпіричних* – діагностичні (спостереження, бесіди, анкетування, тестування, опитування, самоаналіз, порівняння, метод експертних оцінок) з метою визначення рівня розвитку професійної компетентності педагога-організатора; моделювання освітнього процесу в курсовий та міжкурсний періоди; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи); праксиметричні (аналіз професійної й освітньої діяльності, узагальнення результатів); *математичної статистики* – методи

вимірювання та математичної обробки експериментальних даних, кількісний та якісний аналіз; обґрунтування результатів ефективності формувального етапу експерименту, їх графічна та описова фіксація.

Важливими ознаками рецензованого дисертаційного дослідження є обширність джерельної бази – на різних етапах наукового пошуку було використано 338 джерел, у тому числі 17 іноземними мовами. Глибокий аналіз літератури дозволив дослідниці дослідити історико-педагогічний аспект становлення посади «педагог-організатор» та охарактеризувати сучасні вимоги до змісту його професійної діяльності, розробити професіограму; проаналізувати стан проблеми розвитку професійної компетентності педагога-організатора в педагогічній теорії та практиці; охарактеризувати післядипломну педагогічну освіту як середовище розвитку професійної компетентності педагога; визначити змістову структуру, критерії, показники, рівні сформованості професійної компетентності педагога-організатора.

Безперечною є наукова новизна дисертаційного дослідження, яка визначається тим, що у ньому вперше в Україні розглянуто теоретичні засади розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти: досліджено та систематизовано історико-педагогічний аспект становлення посади «педагог-організатор»; поглиблено сутність змістових характеристик понять «педагог-організатор», «розвиток професійної компетентності педагога-організатора»; охарактеризовано сучасні вимоги до змісту професійної діяльності педагога-організатора з метою їх унормування у відповідних стандартах; розроблено професіограму; визначено змістову структуру професійної компетентності педагога-організатора, критерії, показники та рівні її розвитку; теоретично обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора та розроблено методiku її впровадження в умовах післядипломної освіти.

Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження, що визначається впровадженням в практику діяльності інститутів післядипломної педагогічної освіти програми «Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації педагога-організатора», методичних рекомендацій «Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності педагога-організатора в міжкурсовий період», довідника «Навігатор розвитку професійної компетентності педагога-організатора». Упровадження основних результатів дослідження засвідчено реквізитами відповідних документів.

Вважаємо, що структура дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, розкриває її зміст, відзначається послідовністю, цікавим змістовним викладом матеріалу, аргументованістю висновків і узагальнень. Розділи роботи пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу думок.

Логіка першого розділу дисертації В. М. Гусак «Теоретичні засади розвитку професійної компетентності педагога-організатора» побудована на системному підході.

Висока якість аналізованого дослідження проявляється і в тому, що автор широко висвітлює сучасні вимоги до змісту професійної діяльності педагога-організатора та обґрунтовує його професіограму як фахівця в галузі виховання, спираючись на дослідження як вітчизняних так і зарубіжних вчених; уточнює базові поняття «компетенція», «компетентність»; доводить їх нетотожність та різноманітність підходів до визначення змісту; окреслює сутнісне наповнення категорій «професійна компетентність», «професійна педагогічна компетентність», «професійна компетентність педагога-організатора», «розвиток професійної компетентності педагога-організатора».

Заакцентуємо, що проведений дисертанткою ґрунтовний аналіз теоретичних основ розвитку професійної компетентності педагогів у післядипломній освіті дав змогу сформулювати авторське визначення поняття «професійна компетентність педагога-організатора», яка розглядається як інтегральна характеристика особистості, що дозволяє фахово здійснювати професійну діяльність відповідно до визначених стандартів, завдяки систематизованій сукупності знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду, професійно важливих якостей, достатніх для досягнення показників високого рівня продуктивності.

Враховуючи складність, багатовимірність та міждисциплінарний характер обраної проблеми, Валентина Миколаївна обґрунтовує теоретико-методологічні засади дослідження на філософському, загальнонауковому та конкретно науковому рівнях. Діалектичний підхід визначено його фундаментальною основою. На загальнонауковому рівні виокремлено системний, андрагогічний, синергетичний, акмеологічний, на конкретнонауковому – особистісно-діяльнісний, компетентнісний, середовищний та професіографічний підходи, що забезпечило системний розгляд досліджуваного явища

У другому розділі дисертації здобувач переконливо обґрунтовує зміст середовища післядипломної освіти як феномену розвитку професійної компетентності педагога-організатора; визначає змістову структуру, критерії, показники, рівні її сформованості; презентує авторську модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти.

Привертає увагу позиція автора щодо розуміння сучасного середовища післядипломної педагогічної освіти як історично утвореного феномену, підсистеми соціокультурного середовища, ресурсу розвитку професійної компетентності педагога, що складається із комплексу впливів, можливостей, умов, взаємодій, забезпечує акумулювання освітніх інновацій, перспективного

досвіду та їх інтеграцію в практику діяльності педагога, має певні властивості випереджувального характеру та має такий компонентний склад: предметно-просторовий, змістово-методичний, комунікативно-організаційний.

Зауважимо, що на основі результатів наукового пошуку дисертанткою представлено цілісну змістову структуру професійної компетентності педагога-організатора закладу загальної середньої освіти, яка визначається мотиваційно-ціннісним (інтереси, потреби, мотиви), когнітивним (відповідна система динамічних знань), діяльнісним (комплекс продуктивних педагогічних дій), особистісним (професійно-особистісні характеристики) компонентами.

Закцентуємо на відповідності виділених критеріїв (мотиваційний, інформаційний, операційно-технологічний, професійно-особистісний) та визначених показників сформованості професійної компетентності педагога-організатора.

Безперечним досягненням роботи є розроблена і науково обґрунтована Гусак Валентиною Миколаївною модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти, що включає концептуальний, процесуально-змістовий та оцінно-результативний блоки. Розроблена авторська модель дає змогу відтворити взаємоузгоджений неперервний циклічний процес курсового та міжкурсівського періодів, розкрити їх змістове наповнення та передбачити динаміку змін у розвитку професійної компетентності педагога-організатора. Окремо підкреслимо реалістичність, відкритість презентованої моделі та зазначимо, що за потреби її структурні компоненти можуть коригуватися або змінюватися з огляду на рух освітніх реформ, потреб професійного розвитку та запитів педагогів.

Відмітимо, що реалізація моделі передбачає комплексні змістові зміни освітнього процесу в середовищі післядипломної педагогічної освіти, що забезпечують кількісну та якісну динаміку професійної компетентності педагога-організатора, тим самим засвідчує її розвиток.

Важливим здобутком роботи ми вважаємо розробку, обґрунтування та впровадження авторської освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації педагогів-організаторів, мета якої полягає у підвищенні теоретичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогів-організаторів відповідно до основних напрямів державної політики у галузі освіти, запитів громадянського суспільства, установ і закладів освіти, освітніх потреб споживачів освітніх послуг. Автор рецензованого дослідження також вказує на таку її особливість як орієнтація на інновації сучасного змісту виховання відповідно до викликів політичного та економічного розвитку суспільства; технології та форми виховання, дозвіллезнавства, тьюторський супровід розвитку учнівського об'єднання та учнівського самоврядування. Програма передбачає створення слухачами власного навчального маршруту з

урахуванням досвіду, рівня підготовки, категорії, психофізичних та когнітивних особливостей.

Відмітимо, що квінтесенцією проведеного дослідження є ідея наступності між курсами підвищення кваліфікації та іншими формами професійного самовдосконалення педагогів-організаторів у період п'ятирічної пролонгованої підготовки. У цьому контексті автором розроблено методичні рекомендації «Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності педагога-організатора в міжкурсовий період» та довідник «Навігатор розвитку професійної компетентності педагога-організатора».

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі, їх достовірність забезпечуються педагогічним експериментом, кількісним і якісним аналізом емпіричних даних, об'єктивною оцінкою результатів дослідження і доведенням позитивних змін, що відбулися у ході формувального експерименту.

Зазначимо, що робота має вагомий науковий і діагностичний апарат містить переконливу і повну характеристику педагогічного експерименту, що відображено у третьому розділі дисертації. Валідність і об'єктивність одержаних експериментальних матеріалів забезпечено комплексністю діагностичних процедур, чіткими й докладними критеріями та показниками розвитку професійної компетентності педагога-організатора, достатньої кількістю учасників експериментального випробування. Тому теоретичні висновки і практичні результати стануть цінними для науковців, викладачів закладів вищої та післядипломної освіти, студентів. Результати формувального експерименту об'єктивно вказують на педагогічну доцільність використання моделі розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти.

Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті. Підкреслимо, що важливу роль у роботі відіграють додатки, які сприяють цілісному сприйняттю роботи та вдало доповнюють її зміст.

Основні положення дисертації В. М. Гусак повною мірою висвітлено у 21 одноосібних публікаціях, з яких 6 – у провідних фахових наукових виданнях України, 1 – в зарубіжних періодичних наукових виданнях, 1 стаття в закордонному збірнику міжнародної науково-практичної конференції, 8 публікацій у збірниках матеріалів конференцій і наукових праць та 7 – у виданнях навчально-методичного характеру.

Результати дослідження достатньо широко апробовані й впроваджені в освітянську практику різних областей України та мають гарні перспективи для

подальшого їх впровадження в освітній процес закладів вищої освіти та інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Підкреслимо ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження, що мають дискусійний характер:

1. Нам імпонує те, з якою ретельністю дисертанткою проаналізовано за допомогою методу контент-аналізу базові для даного дослідження поняття. Проте у вступі дисертації здобувач серед основних методів дослідження не вказує про його використання.

2. У контексті вирішення проблем розвитку професійної компетентності педагога-організатора, актуалізується пошук альтернативних змістових джерел освіти дорослих, серед яких, В. М. Гусак виділяє трансформаційне навчання (параграф 2.1, С. 103–105). На нашу думку, цінність дисертаційного дослідження зросла б якби авторка розкрила його принципи та відобразила б у змісті авторської моделі.

3. Вище ми вже зазначали, що особливої уваги заслуговує авторська модель розвитку професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти та її обґрунтування (параграф 2.3). Проте, вважаємо, що доцільно було б приділити більше уваги розгляду основних механізмів здійснення науково-методичного супроводу самоосвітньої діяльності педагога-організатора в міжкурсовий період.

Проте висловлені побажання та зауваження не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки рецензованої роботи.

Рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти» є завершеною самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі теорії і методики професійної освіти і за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням та повнотою викладу відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», що дає підстави для присудження Гусак Валентині Миколаївні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук, доцент

О. В. Зосименко